

ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

ROK ZAŁOŻENIA 1905

ZARZĄD GŁÓWNY

00-389 Warszawa, ul. Smulikowskiego 6/8
tel. (22) 318 91 00, 318 92 17, fax (22) 318 92 19
www.znp.edu.pl e-mail: znp@znp.edu.pl

ZPE/022/72/DM/17

Warszawa, 17 sierpnia 2017r.

Pan Maciej Kopeć
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Edukacji Narodowej
Warszawa

Wanoway Pace Linoway

W odpowiedzi na pismo z dnia 14 lipca 2017r. nr DPPI-WPPiP.4010.330.2017.DP w sprawie opinii do projektu *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*, Związek Nauczycielstwa Polskiego przedstawia poniższe uwagi.

I. Uwagi ogólne

Przedłożony dokument – tak w ogólności, jak i w zakresie zaprezentowanych rozwiązań szczegółowych dotyczących poszczególnych przedmiotów - budzi poważne wątpliwości nauczycieli praktyków oraz ekspertów dydaktyki szkolnej jako nieprzemyślane i niespójny, a także nienowoczesny i niedostosowany do potrzeb uczniów i współczesnych wyzwań edukacyjnych.

Na poziomie konstrukcji, przedłożona do zaopiniowania podstawa programowa została nadmiernie rozbudowana w zapisy o charakterze postulatycznym. Zapisy te określają nie tylko ogólne cele edukacyjne, ale także, a może przede wszystkim, konstruują ideologiczną wizję szkoły i jej zadań. Nie ma to powiązania z zasadniczą częścią dokumentu, jaką zgodnie z zapisami ustawowymi powinny stanowić *obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń*

po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego, (por. art. 4 pkt 24 ustawy *Prawo oświatowe*). Czyni to dokument niezgodnym z zasadami prawidłowej legislacji (zapisy postulatywnego wstępu nie służą wyrażaniu norm prawnych, do których upoważnia delegacja ustawowa) i niefunkcjonalnym dla adresatów (niemożliwa jest ocena, czy nauczyciel zrealizował, czy nie zrealizował w swojej pracy tę część aktu prawnego). Zdaniem Związku Nauczycielstwa Polskiego, w projektowanym dokumencie należy zrezygnować z nadmiernie rozbudowanego wstępu na rzecz precyzyjniejszego i bardziej dopracowanego zestawu celów i treści nauczania z poszczególnych przedmiotów określonego w języku efektów uczenia się, zgodnie z Polską Ramą Kwalifikacji.

Cele kształcenia z poszczególnych przedmiotów, określone w dokumencie jako wymagania ogólne, nie zostały sformułowane w języku efektów, co czyni je nieprecyzyjnymi i niemierzalnymi. Zapisy takie uniemożliwiają obiektywną weryfikację prawidłowości oraz stopnia realizacji podstawy programowej w konkretnej szkole na konkretnych zajęciach prowadzonych przez danego nauczyciela. Stwarza to pole do subiektywizmu w czynnościach wykonywanych przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny nad pracą nauczyciela. Ponadto sposób wyrażenia treści (formy rzeczowników od czasowników niedokonanych typu: doskonalenie, kształtowanie, rozwijanie, wzbogacanie) w tej części dokumentu dowodzi, że odchodzi się od rozwiązań gwarantujących autonomię dydaktyczną nauczyciela i powraca do szczegółowego programowania i modelowania samego procesu edukacyjno-wychowawczego w każdej szkole, zamiast sprawdzania jego efektów.

Cele kształcenia nie korespondują również z przedmiotowymi wymaganiami szczegółowymi pod względem treściowym. Przeładowanie treści nauczania z wielu przedmiotów, zwłaszcza wymaganiami o charakterze wiedзовym, zdaniem doświadczonych nauczycieli praktyków, w sposób oczywisty uniemożliwi kształtowanie umiejętności uczniów, w szczególności umiejętności złożonych, o których mowa w części dokumentu określającej cele kształcenia. Cel kształcenia, zgodnie z którym zdobyta przez uczniów wiedza ma zyskać charakter funkcjonalny i stać się podstawą kształtowania umiejętności, będzie miał charakter wyłącznie deklaracyjny, w praktyce szkolnej niewykonalny. Programując zwiększenie efektywności nauczania we współczesnej szkole, trzeba uwzględniać współczesne realia, w tym specyfikę cywilizacyjno-społecznego otoczenia współczesnej szkoły i specyfikę potrzeb edukacyjnych ucznia. Należy pamiętać, że z powodów obiektywnych i niezależnych od szkoły, dziś proces

edukacyjny przebiega inaczej niż kilka dekad wstecz i żeby zwiększyć jego efektywność, nie wystarczy rozbudować katalog obowiązkowych treści nauczania bez uwzględnienia rzeczywistych warunków do ich realizacji. Ponadto, w edukacji nastawionej na jakość, nie zaś czysty encyklopedyzm, należy kłaść nacisk nie na mnożenie serwowanych uczniowi faktów, pojęć, tekstów literackich, lecz na ich rozumienie i umiejętność wartościowania. Takiego ujęcia w projektowanym dokumencie zdecydowanie brakuje.

II. Uwagi szczegółowe do podstawy programowej z wybranych przedmiotów formułowane przez nauczycieli

1. Język polski

Realizacja założeń podstawy programowej w zaproponowanym dla zakresu podstawowego wymiarze godzin nie jest możliwa. Należy ograniczyć zakres wymagań lub zwiększyć liczbę godzin na ich realizację. Proponowany w podstawie zestaw lektur jest zbyt obszerny, a proporcja utworów dawnych w stosunku do współczesnych jest nieodpowiednia. Trudny język dawnych epok oraz nieaktualna perspektywa mogą być zniechęcające dla uczniów. Zamiast uczynić z nich miłośników literatury, wychowamy pokolenie czytelników skryptów i opracowań. Wbrew deklaracji zawartej we wstępie dokumentu, podstawa programowa nie kładzie dużego nacisku *na zapoznavanie uczniów z literaturą współczesną [...]*. Należy rozważyć zmniejszenie liczby lektur z epok wcześniejszych, a zwiększyć z okresu XX i XXI wieku. Do kanonu lektur XX wieku – w podstawie dla liceum ogólnokształcącego i technikum - należy wpisać twórczość Czesława Miłosza.

Wśród kształtowanych w ramach przedmiotu wartości uniwersalnych i narodowych brak istotnych dla rozwoju społecznego i moralnego wartości, takich jak równość i tolerancja. W wymaganiach szczegółowych znajduje się wiele sformułowań opartych o operatory, które opisują niemierzalne działania ucznia lub te czynności, których ocena jest nadmiernie subiektywna (np. wrażliwość, skłonność do autorefleksji). Czasowniki operacyjne w dużym stopniu odnoszą się do wiedzy, w mniejszym zaś do umiejętności, dominują operatory związane z wiedzą, a nie z umiejętnościami wyższymi. Takie zapisy podstawy mogą skłaniać do stosowania metody podawczej.

Wiele wymagań związanych z nauką o języku pozbawionych jest waloru funkcjonalności, a niektóre z nich są wręcz niemożliwe do realizacji (np. uczeń stosuje wszystkie zasady

ortografii i interpunkcji). Należy zastanowić się nad możliwościami realizacji wymagań związanych z nauką o języku – zwiększyć liczbę godzin języka polskiego lub zredukować wymagania, a przede wszystkim – sfunkcjonalizować ten zakres edukacji (ale na to potrzeba jeszcze więcej czasu, gdyż to wymaga wielu ćwiczeń praktycznych pod kontrolą nauczyciela).

2. Języki obce nowożytne

W projekcie nowej podstawy programowej – wersja III.1.P (kształcenie w zakresie podstawowym) oraz III.1.R (kształcenie w zakresie rozszerzonym) usunięty został obszar tematyczny: elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego oraz tematyki integracji europejskiej, w tym znajomość problemów pojawiających się na styku różnych kultur i społeczności. W wersji podstawy III.2.0 dla języka nauczanego jako drugi (od początku w klasie I szkoły ponadpodstawowej) usunięty został również obszar tematyczny: państwo i społeczeństwo (np. konflikty, polityka społeczna, przestępczość). Wobec powyższego trudno mówić o realizacji zaprogramowanych celów kształcenia, takich jak rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej, rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie. Trudny do realizacji jest też zamieszczony w opisie warunków i sposobu realizacji postulat wykorzystania zajęć z języka obcego do rozwijania wrażliwości międzykulturowej oraz kształtowania postawy ciekawości, tolerancji i otwartości wobec innych kultur, a także stosowania odniesień do kultury, tradycji i historii kraju pochodzenia uczniów.

Proponowany układ godzin do realizacji w technikum: klasa I i II po 3 godz., a w klasach III, IV i V po 2 godz. nie umożliwia dobrego przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego.

3. Matematyka

Wątpliwości budzi zakres treści kształcenia oraz poziom niektórych z nich (np. dowody twierdzeń) w konfrontacji z liczbą godzin matematyki, zapisaną w rozporządzeniu o ramowych planach nauczania. W wielu klasach nauczyciele będą mieć dylemat, czy zrealizować całość podstawy programowej, czy porządnie nauczyć jak największą grupę uczniów najbardziej niezbędnych treści, z konieczności pomijając inne.

W kontekście postulowanej korelacji międzyprzedmiotowej zastanawia zrezygnowanie z pojęcia wektora na poziomie podstawowym. Wydaje się też, że pewne treści mogłyby być

wprowadzone już w szkole podstawowej (np. wspomniane wektory, czy pojęcie funkcji i jej wykresu), co pomogłoby nauczycielom fizyki w realizacji ich podstaw programowych.

4. Historia

W narracji historycznej określonej treściami nauczania brakować będzie obiektywizmu. Treści te nie gwarantują, że w omawianiu zagadnień historycznych nauczyciele i uczniowie dokonywać będą ocen zdarzeń i faktów wolnych od uproszczeń i tendencyjności. W szczególności dotyczy to ujęcia w podstawie czasów III Rzeczypospolitej – jako okresu zdominowanego - według autorów projektu - samymi niepowodzeniami.

Aby edukacja historyczna spełniła założone cele, w tym w szczególności przygotowała absolwenta do tego, aby *w dorosłym życiu świadomie i odpowiedzialnie współtworzył międzynarodową, europejską wspólnotę wartości z nadrzędną, szczególnie bliską nam, Polakom, ideą wolności i tolerancji*, w nauczaniu historii należy położyć też większy akcent na takie idee, jak otwartość na inne narody i ich dziedzictwo oraz tolerancja.

Negatywnie ocenić należy wyłączenie z edukacji historycznej w zakresie podstawowym niektórych istotnych zagadnień historycznych, takich jak np. kontrreformacja, powstanie Komisji Edukacji Narodowej, sprawa chłopska i dowództwo w powstaniu listopadowym, wszystkie wybitne postaci I i II Rzeczypospolitej.

5. Informatyka

Poziom wymagań określonych w treściach nauczania jest za trudny dla przeciętnego ucznia. W szczególności dotyczy to zagadnień z algorytmiki oraz programów użytkowych (np. tabele przestawne). Wprowadzenie do podstawy programowej takich treści, jak robotyka, wymaga dodatkowo doposażenia szkolnych pracowni informatycznych oraz doskonalenia nauczycieli prowadzących nauczanie według dotychczasowej podstawy programowej.

6. Edukacja dla bezpieczeństwa

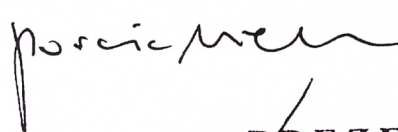
Rozbudowany blok treści nauczania pod nazwą *Bezpieczeństwo państwa* nie znajduje pełnego uzasadnienia w celach nauczania tego przedmiotu.

III. Konkluzje

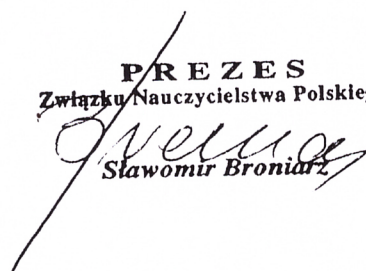
W opinii środowiska nauczycielskiego reprezentowanego przez Związek Nauczycielstwa Polskiego, przedłożona do zaopiniowania podstawa programowa kształcenia ogólnego nie spełnia wymogów dokumentu we właściwy sposób modelującego procesy edukacyjno-wychowawcze we współczesnej szkole, jest niezgodna ze współczesnymi standardami programowania kształcenia i jako taka (bez wprowadzenia istotnych zmian) nie powinna być stosowana w szkołach polskiego systemu oświaty.

Praca z tym dokumentem, zwłaszcza w okresie przejściowym reformy, kiedy w szkole uczyć się będą równolegle uczniowie kształceni według starej i nowej podstawy, stanowić będzie wielkie wyzwanie dla nauczycieli. Podstawy te różnią się zasadniczo w konstrukcji, a także pod względem treści. Nauczyciele bowiem zmuszeni będą pracować według różnych filozofii kształcenia z różnymi oddziałami w tej samej szkole.

Związek Nauczycielstwa Polskiego po raz kolejny deklaruje swoją gotowość do współpracy w zakresie dalszego modelowania dokumentu w celu uwzględnienia oczekiwań i wymagań całego środowiska edukacyjnego.

2

PREZES
Związku Nauczycielstwa Polskiego

Sławomir Broniarz